

קדושת השיניים

לא פשוט היה לסובלים מכאב שיניים בימי הביניים, שהאמינו שרק תפילה תעזור להם להיפטר מהכאב. אולי מסיבה זו הפכה הקדושה אפולוניה לקדושה פופולארית מאד בנצרות, ותמונותיה מעטרות כנסיות רבות

רק במקרים קיצוניים ביותר, וגם אז – רק אם השן הייתה כבר "משוחררת". ידוע לנו מפיו של מחבר אלמוני במאה ה-7 על איש שמת עקב עקירת שן "יציבה" מכיוון שיחד אתה נתלש גם ה"חיבור" שלה למוח ולריאה.

בגיליון הבא נרחיב על האמונות הקשורות לשיניים בימי הביניים ועל ההתפתחויות שהובילו את רפואת השיניים לצאת מחשכת ימי הביניים.

הכותב הוא המנהל הרפואי של מרפאת אשדוד א', ומרצה להיסטוריה של הרפואה באוניברסיטה העברית

התפתחויות בתחומי הרפואה. הכנסייה והדת ייחסו חשיבות מועטה לצרכי הגוף ודגלו באמונה שהריפוי יגיע מידי שמים, ואין להתערב בשיפוט האלוהי. הידע הרפואי הקדום נשמר בזכות מלומדים ביונטיים, ולאחר מכן בזכות תרגומו לערבית והפצתו ברחבי האימפריה האיטלמית. לאחר שביצע סיבוב שלם ברחבי העולם, חזר הידע הרפואי העתיק לאירופה ותורגם ללטינית. התושבים באירופה נאלצו להסתפק בתפילות ובכמה תרופות שבושלו מצמחי מרפא על-פי מתכונים עממיים כתרופה נגד כאבי שיניים. עקירת שיניים נחשבה לצעד מסוכן ביותר ואף מסכן חיים, וננקט

מאת: ד"ר גיורא פרנקל *

הדת הנוצרית עמוסה בסיפורים על "קדושים", שהוכרו בנצרות על בסיס סיפור חייהם ומוקדש להם יום חג. על פי האמונה, הקדושים יכולים להושיע בעת צרה, כל קדוש בתחומו. כך למשל, סנט רוש נחשב בנצרות לקדוש שמסייע בריפוי ממחלת הדבר, סנטה אגתה קשורה לסרטן השד, ועל כל נושא השיניים "אחראית" הקדושה אפולוניה. בספרו על ההיסטוריה של הכנסייה, מספר אוסביוס על אפולוניה, שהייתה בתו של חבר מועצת העיר אלכסנדריה. באותה עת רדפו הרומאים את הנוצרים, תפסו את אפולוניה ואיימו להעלותה על המוקד אם לא תמיר את דתה. מכיוון שסירבה, נמסרה להמון הזועם שהכה בה, שבר את שיניה, ואיים להרוג אותה. היא ביקשה שיניחו לה לרגע כדי להתפלל, ואז זינקה בעצמה לתוך הלהבות כדי להוכיח את גודל אמונתה. אפולוניה הוכרזה כקדושה בשנת 249 ויום חגה נקבע ל-9 בפברואר. גם שמה של אפולוניה אינו מקרי, שכן על פי המיתוסים הקדומים קיים קשר בין השמש לשן, ושמה של אפולוניה נגזר משמו של אפולו – אל השמש.

אפולוניה, אם כן, הפכה לקדושה הממונה על השיניים, על כאב השיניים ועל שאר בעיות השיניים. היא נחשבת לקדושה "פופולארית" מאד, ואת דמותה ניתן למצוא כמעט בכל כנסייה, אולי משום שאנשים רבים מאד סבלו מכאבי שיניים, ובאין מוצא אחר פנו לקדושה בבקשה לעזרה. אפולוניה מוצגת לרוב בתור אישה יפה וצעירה, למרות שעל פי הסיפור המקורי לא הייתה כזאת. היא מוצגת, כמו קדושים רבים אחרים, עם כלי העינוי – במקרה שלה היתה זאת צבת, בידיה. מן הציורים הללו ניתן ללמוד על צורות הצבת בתקופות השונות. כך אנו מוצאים צבתות שנראות כמעט כמו הצבתות ממגירת הכירורגיה, אבל גם צבתות באורך מטר שנלקחו מבית מלאכתו של הנפח.

לאחר נפילת האימפריה הרומית במערב בסביבות שנת 476, שקעה אירופה לתוך חשכת ימי הביניים שנמשכו כמה מאות שנים. במשך השנים הללו לא חלו כמעט

